

Posudek oponenta na diplomovou práci

Název práce: Soucit se sebou, regulace emocí a závislost na alkoholu
Autorka: Bc. et Bc. Tereza Bušková
Vedoucí práce: PhDr. Hedvika Boukalová, Ph.D.
Konzultant práce: PhDr. Jan Benda, Ph.D.
Oponentka: Bc. Lucie Zernerová, MSc., Ph.D.

CÍLEM předložené diplomové práce je podle slov autorky analýza souvislostí mezi transdiagnostickými faktory – soucitem se sebou, potížemi v regulaci emocí, internalizovaným studem a závislostí na alkoholu. Práce představuje kvantitativní výzkumnou studii se 190 respondenty, v níž mimo jiné porovnává rozdíly v těchto faktorech u krátkodobě a dlouhodobě abstinujících respondentů. Přestože se zde nacházejí určité nepřesnosti ohledně reportování a interpretace některých analýz (např. výsledky mediační analýzy uvedené v tabulce 4 nekorespondují s uvedeným závěrem ohledně plné mediacce), celkově danou práci hodnotím pozitivně a předsevzaté cíle považuji za naplněné.

PO FORMÁLNÍ STRÁNCE obsahuje předložená diplomová práce sedm kapitol. Literárně přehledová (teoretická) část je rozdělena do třech přehledných a jasně strukturovaných kapitol. Empirická část práce ve čtyřech kapitolách představuje metodologii a výsledky kvantitativního šetření. Diplomová práce obsahuje 91 stran textu včetně seznamu použité literatury a příloh. Seznam literatury zahrnuje 23 normostran relevantních zdrojů a převážná většina titulů představuje zdroje v anglickém jazyce.

V TEORETICKÉ ČÁSTI autorka se nejprve zaměřuje na představení problematiky závislosti na alkoholu – definice, komorbidit a neurofyziologie. Přestože jsou jednotlivé tematické okruhy kapitoly poměrně pečlivě zpracovány, objevuje se zde nešvar, který se prolíná i dalšími částmi této DP. Celkově působí literární přehled velmi popisně, a chybí zde určitý nadhled a kritická reflexe představených faktů, teorií, modelů a přístupů – v následující kapitole věnované konceptu soucitu se sebou např. autorka nabízí přehled jednotlivých programů pro rozvoj soucitu se sebou, aniž by se pouštěla do hlubšího kritického posouzení jejich rozdílů, předností, nedostatků, nebo zhodnocení empirického výzkumu jejich efektivity. Kapitola 2.9 popisuje dva programy, které byly vyvinuty specificky pro léčbu závislosti – vzhledem k tomu, že se úzce věnují klíčovému konceptu této práce, bylo by zde vhodné zmínit například to, v čem jsou tyto programy specifické (jak se specificky vyrovnávají s potřebami závislých na alkoholu), a jakým způsobem přesahují původní kurz MBSR, z něhož oba - jak autorka zmiňuje - vycházejí.

V jednotlivých kapitolách literárního přehledu zcela chybí stručné úvody, které by čtenáři nabídly přehledný argument ohledně toho, jakým modelům (např. emoční regulace) se bude kapitola věnovat, a proč, a stejně tak chybí i závěrečná shrnutí, která by stručně zrekapitulovala hlavní body teoretických argumentů, které autorka ve své práci uvádí. Přestože autorka DP odvádí poměrně dobrou práci, co se týče přehledu teorií, modelů a empirických výzkumů, zcela zde chybí jejich kritické zhodnocení a samotné kapitoly teoretického úvodu tak působí spíše jako učebnicový výčet témat, než ucelený přehled s navazujícími a logicky strukturovanými argumenty.

EMPIRICKÁ ČÁST práce představuje kvantitativní průřezovou studii zaměřenou na výzkum souvislostí mezi soucitem se sebou, potížemi v regulaci emocí a internalizovaným studem u 190 respondentů. Vzorek zahrnoval jak respondenty se závislostí na alkoholu, tak i dlouhodobě abstinující respondenty a skupinu zdravých jedinců. Výzkumná část práce představuje pět výzkumných otázek a jedenáct hypotéz, což je poměrně hodně a bohužel kvantita se zde objevuje na úkor kvality zpracování – například v metodologické části, která se věnuje popisu jednotlivých škál chybí údaje (např. příklad položky, typ a rozsah odpověďových škál u jednotlivých dotazníků a údaje o tom, jak interpretovat výsledné skóry - např. zda vyšší skór značí vyšší nebo nižší hladinu měřené proměnné). V souvislosti s mediační analýzou je zmíněna tzv. Sobelova procedura, která je již poněkud zastaralá (preferovaným přístupem je v současnosti bootstrapping pro odhad statistické významnosti nepřímého efektu, které lze realizovat i v jamovi pomocí GLM mediation model). Bohužel se zde ale objevuje i nepřesnost reportování a interpretace výsledků mediační analýzy: v tabulce 4 ani jeden z prediktorů v modelu č. 3 není signifikantním prediktorem poruch způsobených užíváním alkoholu, což je v rozporu s interpretací a závěrem ohledně relevantní testované hypotézy na str. 59. Ostatní statistické analýzy jsou zpracovány a reportovány velmi dobře (jen pozor na reportování p-hodnot podle APA – měly by být uvedeny na tři desetinná místa a nikoliv dvě).

DISKUZNÍ ČÁST práce nabízí shrnutí a krátkou reflexi výsledků vlastního empirického šetření v souvislosti s širším kontextem vědecké literatury v této oblasti a diskutuje limity dané studie. Ačkoliv tento fakt autorka ve své práci nereflexuje, výraznou předností studie je její vysoká ekologická validita a zpracování tzv. field šetření ohledně aktuální a důležité problematiky závislostí na alkoholu. Vzhledem k průřezové povaze šetření zde chybí alespoň zmínka ohledně kauzality jevů a chybí zde také hlubší diskuze praktických implikací uvedených zjištění. Jako jeden z limitů studie autorka uvádí použití metod (škály SOCS-S, ISS-S a AUDIT), které zatím nemají stanovené normy pro českou populaci, a to i přesto, že pro testování stanovených hypotéz by existence českých norem neměla žádný praktický význam a závěry této studie lze tedy i tak považovat za validní.

Možné otázky k obhajobě:

V čem se programy pro rozvoj soucitu se sebou vyvinuté specificky pro léčbu závislosti liší od standardního programu MBSR?

Jak by mohla existence českých norem uvedených dotazníků ovlivnit interpretaci a reportování výsledků této studie?

Předloženou práci celkově hodnotím DOBŘE až VELMI DOBŘE podle výsledku obhajoby a práci DOPORUČUJI K OBHAJOBĚ.

V Hradci Králové, 20. 5. 2024

Bc. Lucie Zernerová MSc. PhD.